

Fordelingen af gode og dårlige boligforhold

Resume:

Formålet med artiklen er at sammenligne boligforholdene for lejere med lave indkomster med hele befolkningen og med boligejere med høje indkomster. Der findes stadig utidssvarende boliger, og det er primært lavindkomst lejere, der bor i dem. Det er også hovedsageligt lavindkomst lejere, der er udsat for forskellige typer af gener i forbindelse med boligen.

1. Indledning

Boligen er tæt på følelseslivet og udgør en grundlæggende ramme for de fleste menneskers livsudfoldelse. Det meste af den tid, vi ikke bruger på arbejde eller uddannelsesinstitution, bruges hjemme (Andersen 1988). Boligens kvalitet må derfor antages at spille en central rolle for den enkeltes og familiens samlede levekår og livskvalitet. Forskningen har da også påvist en stærk sammenhæng mellem dårlige boligforhold, fattigdom og dårligt helbred (fx Wilkinson 1999, Christensen 1956, Andersen 1986). Forskelle i indkomst er den væsentligste årsag til forskelle i boligforhold, men andre faktorer spiller også ind (Andersen og Bonke 1980). Nogle ældre og midaldrende har haft deres bolig i lang tid og vænnet sig til boligens standard og har derfor ikke opdateret denne i forhold til tidens standard, selvom de har indkomsten hertil. Forventet (livs)indkomst, herunder arv og forældrenes økonomisk mulighed for at hjælpe deres børn ind på boligmarkedet, har også en betydning for muligheden for at etablere sig på boligmarkedet og for at vælge bolig. Det samme har prisdannelsen på boligmarkedet og udbuddet af boliger; herunder nybyggeriets omfang og fordelingen mellem ejer- og lejerboliger. Men ikke mindst skal boligens kvalitet, udformning og indretning ses i forhold til, hvilket sted i livsbanen man er. Blandt unge er flyttefrekvensen relativt høj, og den falder støt med alderen indtil alderdommen (Platz 2003, Andersen og Bonke 1980). Man kan tale om, at mennesker udformer deres boligkarriere hen over livsforløbet (Borgegård og Abrahamsson 1997). De fleste starter med lidt lavere standard og med lidt færre bekvemmeligheder for derefter at udvikle boligstandarden og anskaffe sig

bekvemmeligheder hen over livsforløbet. Andre har en mere permanent tilstand af fx mangel på minimumsboligstandard og på moderne bekvemmeligheder. De samme forhold gør sig gældende i relation til gener i og omkring boligen. Det er muligt for nogle at flytte fra gener, mens det for andre bliver en langvarig eller mere permanent boligsituation. Livsfasen og ens uddannelse og muligheder på arbejdsmarkedet betinger samtidigt i høj grad indkomstens størrelse.

Den danske boligmasse er i dag i god stand (Platz 2003, Larsen 2005). En europæisk undersøgelse påpeger, at danskerne sammenlignet med andre EU-lande er meget tilfredse med deres bolig og nærmiljø (Domanski m.fl. 2006). Der er dog stadig nogle ejendomme tilbage, som ikke er så gode at bo i. Fx mangler der toilet, eller der er fugt eller kulde i boligen.

I det følgende vil vi give en karakteristik af boligsituation for boligejere med høje indkomster og lejere med lave indkomster, idet dette giver den mest markante forskel i boligsituationen i den danske befolkning.

Vi viser hvem, der bor i ejer- eller lejerboliger og anvender forskellige parametre til beskrivelse af deres boligsituation. Vi har fokuseret på mangler ved boligen og på gener både i det indre og i det ydre boligmiljø.

Datagrundlaget er levekårsundersøgelsen fra år 2000. I denne undersøgelse blev der opnået interview med 4.981 personer.¹ Af de 4.981 interviewede personer har 4566 svaret på spørgsmålene om bruttoindkomst og ejerform. Ejere med høje indkomster og lejere med lave indkomster udgør 31 pct. eller 1410 personer af populationen på 4566 personer.

¹ Undersøgelsen er gennemført i et samarbejde mellem Socialforskningsinstituttet og Sociologisk Institut, Københavns Universitet. Yderligere oplysninger om undersøgelsen findes på www.sfi.dk. Camilla Bibi Quistgaard Rasmussen og Katrine Buchholt Pedersen har udført edb-arbejdet i forbindelse med de statistiske analyser til denne artikel.

2. Højindkomst ejere og lavindkomst lejere

Boligejere med høje indkomster er defineret som dem, der har en årlig bruttoindtægt i husstanden på 600.000 kr. og derover. De udgør 13 pct. af den samlede befolkning.² Blandt alle med høje indkomster bor 88 pct. i ejerbolig, 3 pct. i andelsbolig og 9 pct. i lejede boliger. Til sammenligning er der i befolkningen som helhed 65 pct., der bor i ejerbolig, 5 pct. der bor i andelsbolig, og 29 pct. der bor i lejede boliger.

Lejere med lave indkomster er defineret som dem, der har en årlig bruttoindtægt i husstanden på 0-249.000 kr. De udgør 18 pct. af befolkningen. Blandt alle med lave indkomster er der 53 pct., der bor i lejerbolig, 8 pct. i andelsbolig og 39 pct., der bor i ejerbolig.³ Det er ikke langt fra at være det omvendte af fordelingen på landsplan.

Højindkomst ejere og lavindkomst lejere har meget forskellige sociale profiler. I højindkomst ejergruppen er 74 pct. lønmodtagere og 19 pct. selvstændige.⁴ Blandt lavindkomst lejerne er 27 pct. lønmodtagere, 26 pct. folkepensionister, 20 pct. under uddannelse og 23 pct. på overførselsindkomster.⁵

3. Minimumsboligstandard

En minimumsboligstandard er defineret ved, at boligen skal have selvstændigt køkken, varmt vand, eget toilet, bruse- eller karbad og centralvarme.⁶

Tabel 1 viser, at det blandt lavindkomst lejere er 6,5 pct., som har en bolig, der ikke opfylder minimumsstandard sammenlignet med 1,2 pct. blandt højindkomst ejere og 2,8 pct. i befolkningen som helhed.

² Med den samlede befolkning refereres her til survey populationen.

³ Næsten hver fjerde bor i etageejendom. 85 pct. af dem, der bor i etageejendom, bor til leje eller i andelsbolig (Platz 2003: 118-119). De, der bor til leje i almene boliger, har generelt set lave indkomster og ringe arbejdsmarkedstilknytning (Anker m.fl. 2003).

⁴ I de øvrige beskæftigelses kategorier er der for få til at opgøre dem statistisk.

⁵ Her forstået som dagpengemodtagere, kontanthjælpsmodtagere og førtidspensionister.

⁶ Denne definition blev anvendt ved den første levkårsundersøgelse i 1976 (Hansen m.fl. 1978) og gentaget ved de efterfølgende i 1986 og 2000 (Hansen 1986, Andersen 2003).

Tabel 1: Andelen af højindkomst/ejere og lavindkomst/lejere som i 2000 havde mangler i forhold til minimumsstandard i boligen. I procent.

	Højindkomst /ejere	Lavindkomst/ lejere	Pct. grundlag		Hele befolkningen
Køn:					
Mand	1,3	10,2	320	354	3,0
Kvinde	1,1	3,7	267	463	2,5
Alder:					
20-29 år	0,0	11,9	20	261	7,2
30-39 år	1,5	6,1	131	99	2,4
40-49 år	2,1	5,5	194	91	2,2
50-59 år	0,5	5,6	206	90	1,7
60-69 år	0,0	4,3	30	93	1,8
70-79 år	(-)	1,6	6	122	0,7
80-93 år	(-)	0,0	0	61	3,9
Familietype:					
Enlige u. børn	0,0	7,3	10	508	6,2
Enlige m. børn	(-)	1,3	3	75	1,4
Par/saml. u. børn	0,9	7,7	221	182	2,1
Par/saml. m. børn	1,4	1,9	353	52	1,2
Modersmål:					
Dansk	1,2	6,3	578	780	2,7
Ikke-dansk	(-)	10,8	9	37	5,4
Hovedbeskæftigelse:					
Lønmodtager	1,6	5,4	435	222	2,2
Selvstændig + Medhj. ægtefælle	0,0	(-)	110	8	0,9
Kontanthjælp	(-)	11,4	0	35	8,5
Dagpengemodtager	(-)	7,1	8	42	2,5
Førtidspensionist	(-)	5,6	7	108	5,2
Folkepensionist	(-)	1,4	7	209	1,9
Efterlønsmodtager	(-)	5,0	6	20	1,0
Hjemmearb.	(-)	(-)	5	7	6,4
Under uddannelse	(-)	14,3	7	161	10,7
Socialgruppe:					
I	0,8	(-)	133	8	2,9
II	0,7	2,6	134	39	1,4
III	2,9	1,9	192	53	2,0
IV	0,7	6,9	142	248	2,7
V	3,2	5,8	31	277	3,2
Total	1,2	6,5	587	817	2,8

Sammenlignet med 1976 (for de sammenlignelige aldersgrupper mellem 30-69 år) er andelen af befolkningen, der har en bolig, der ikke opfylder minimumsstandarden, reduceret fra 15 pct. til 2 pct.

Blandt lavindkomst lejere er der knap 3 gange så mange mænd som kvinder, som har en bolig, der ikke opfylder minimumsstandarden. Der er også blandt lavindkomst lejere en overrepræsentation af unge under 30 år, enlige og par uden hjemmeboende børn (begge familietyper har en stor del unge), etniske minoriteter, kontanthjælpsmodtagere, dagpengemodtagere og studerende, som har en bolig, der ikke opfylder minimumsstandarden. Overrepræsentationen af unge, som har en bolig, der ikke opfylder minimumsstandarden, skyldes lave indkomster blandt studerende, og at de er i begyndelsen af deres boligkarriere. Der er imidlertid også en vis overrepræsentation i alderen 30-59 år, dvs. personer, som er længere inde i deres boligkarriere. Dette kunne tyde på, at manglende minimumsstandard for nogle befolkningsgrupper kan være et mere permanent problem.

4. Moderne bekvemmeligheder

Ved moderne bekvemmeligheder forstås her, at boligen indeholder både el- eller gaskomfur, køleskab, fryser og vaskemaskine (egen eller i fælles vaskeri).

Tabel 2 viser, at det er 24,2 pct. blandt lavindkomst lejere, der har en bolig, som mangler én eller flere moderne bekvemmeligheder sammenlignet med 2,0 pct. blandt højindkomst ejere og 9,1 pct. i befolkningen som helhed. Hvor der var relativt få, der manglede minimumsstandarden, er der væsentlig flere, der mangler moderne bekvemmeligheder. I befolkningen som helhed er det blandt de unge og de ældste, at der er mange, som mangler moderne bekvemmeligheder. Manglen på moderne bekvemmeligheder blandt lavindkomst lejere er dog fordelt mere lige på alle aldersgrupper og er på et betydeligt højere niveau end i befolkningen som helhed. Blandt lavindkomst lejere, der mangler moderne bekvemmeligheder, er der især en overrepræsentation af mænd, enlige, dagpengemodtagere og studerende. Manglen på moderne bekvemmeligheder er således forbundet både med at være på et tidligt stadium i boligkarrieren (unge) og med den udsatte sociale situation, som nogle personer/familier befinder sig i (arbejdsløse).

Tabel 2: Andelen af højindkomst/ejere og lavindkomst/lejere som i 2000 havde mangler i forhold til moderne bekvemmeligheder i boligen. I procent.

	Højindkomst /ejere	Lavindkomst/ lejere	Pct.grundlag		Hele befolkningen
Køn:					
Mand	2,8	29,1	320	354	9,1
Kvinde	1,1	20,5	267	463	9,0
Alder:					
20-29 år	0,0	29,9	20	261	20,8
30-39 år	2,3	20,2	131	99	6,4
40-49 år	2,1	27,5	194	285	6,2
50-59 år	1,9	27,8	206	90	6,3
60-69 år	3,3	14,0	30	93	5,2
70-79 år	(-)	17,2	6	122	9,1
80-93 år	(-)	26,2	0	61	19,3
Familietype:					
Enlige u. børn	0,0	31,1	10	508	23,8
Enlige m. børn	(-)	12,0	0	75	8,8
Par/saml. u. børn	1,8	14,3	221	182	5,6
Par/saml. m. børn	2,3	9,6	353	52	2,6
Modersmål:					
Dansk	2,1	24,6	578	780	9,0
Ikke-dansk	(-)	16,2	9	37	11,7
Hovedbeskæftigelse:					
Lønmodtager	2,1	25,7	435	222	7,1
Selvstændig + Medhj. ægtefælle	1,8	(-)	110	8	3,8
Kontanthjælp	(-)	20,0	0	35	14,9
Dagpengemodtager	(-)	31,0	8	42	13,1
Førtidspensionist	(-)	23,1	7	108	12,4
Folkepensionist	(-)	18,7	7	209	11,5
Efterlønsmodtager	(-)	25,0	6	20	4,9
Hjemmearb.	(-)	(-)	5	7	6,4
Under uddannelse	(-)	29,8	7	161	25,2
Socialgruppe:					
I	3,0	(-)	133	8	7,4
II	2,0	25,6	151	39	7,1
III	2,9	26,4	102	53	6,0
IV	0,0	25,8	142	248	7,9
V	3,2	22,7	31	277	12,1
Total	2,0	24,2	587	817	9,1

5. Indendørs gener: træk, fugt og/eller kulde

Indendørs gener er her defineret som træk, fugt og/eller kulde. Genen opstår, når personer føler sig stærkt eller noget generet af mindst én af de tre kategorier.

Tabel 3 viser, at det er 12,3 pct. blandt lavindkomst lejere, der bor i en bolig, hvor der er gener i form af enten træk, fugt eller kulde sammenlignet med 1,7 pct. blandt højindkomst ejere og 6,1 pct. i befolkningen som helhed.

Tabel 3: Andelen af højindkomst/ejere og lavindkomst/lejere som i 2000 havde gener i form af træk, kulde og/eller fugt i boligen. I procent.

	Højindkomst /ejere	Lavindkomst/ lejere	Pct. grundlag		Hele befolkningen
Køn:					
Mand	0,9	11,5	320	356	4,9
Kvinde	2,6	12,8	267	467	7,2
Alder:					
20-29 år	0,0	11,5	20	261	11,8
30-39 år	3,1	15,2	131	99	7,4
40-49 år	1,0	23,9	194	92	5,6
50-59 år	1,9	20,0	206	90	4,4
60-69 år	0,0	6,5	30	93	3,0
70-79 år	(-)	8,0	6	125	3,6
80-93 år	(-)	0,0	0	63	3,8
Familietype:					
Enlige u. børn	0,0	9,2	10	513	7,2
Enlige m. børn	(-)	20,0	3	75	12,8
Par/saml. u. børn	0,9	16,4	221	183	4,8
Par/saml. m. børn	2,3	17,3	353	52	6,0
Modersmål:					
Dansk	1,7	11,8	578	786	5,9
Ikke-dansk	(-)	21,6	9	37	12,6
Hovedbeskæftigelse:					
Lønmodtager	2,1	14,4	435	222	5,7
Selvstændig + Medhj. ægtefælle	0,9	(-)	110	8	4,1
Kontanthjælp	(-)	25,7	0	35	26,1
Dagpengemodtager	(-)	19,0	8	42	11,3
Førtidspensionist	(-)	13,8	7	109	9,5
Folkepensionist	(-)	5,1	7	214	3,6
Efterlønsmodtager	(-)	15,0	6	20	4,9
Hjemmearb.	(-)	(-)	5	7	10,6
Under uddannelse	(-)	10,6	7	161	9,5
Socialgruppe:					
I	3,0	(-)	133	8	4,2
II	0,0	7,7	151	39	3,9
III	0,0	13,0	102	54	3,8
IV	3,5	14,5	142	248	7,0
V	3,2	11,2	31	278	6,3
Total	1,7	12,3	587	823	6,1

Blandt lavindkomst lejere er det især de midaldrende (40-59-årige), der bor i en bolig, hvor der er gener i form af enten træk, fugt eller kulde. Men også enlige forsørgere, etniske minoriteter, kontanthjælpsmodtagere og dagpengemodtagere er ramt af generne. Det samme billede findes for befolkningen som helhed undtaget aldersfordelingen, hvor det i befolkningen som helhed især er de unge og ikke de midaldrende, der er udsat for fugt, træk og kulde i boligen. Generelt er lavindkomst lejerne og især de midaldrende i højere grad ramt af generne end resten af befolkningen.

6. Gener i form af nabostøj

Gener fra nabostøj beror delvist på en subjektivt opfattelse og er bl.a. afhængig af (tillærte) forskelle i tolerancetærskel. Imidlertid er der boliger, der er mindre godt lydisoleret, således at graden af beboernes privathed ikke er særlig høj. Det kan være generende for de omkringboende naboer. Udgangspunktet her er, at hvis en person føler sig generet af nabostøj, regnes det for en gene.

Tabel 4 viser, at 12,0 pct. af lavindkomst lejere er generet af nabostøj sammenlignet med 2,2 pct. af højindkomst ejere og 5,6 pct. i befolkningen som helhed. Blandt lavindkomst lejere er det to ret forskellige grupper, der især er generet af nabostøj: par med hjemmeboende børn og førtidspensionister. Aldersmæssigt er det særligt de 50-59-årige blandt lavindkomst lejerne, der er generet af nabostøj. Nabostøj er i høj grad forbundet med at bo i lejerbolig og sandsynligvis etagebyggeri.

Tabel 4: Andelen af højindkomst/ejere og lavindkomst/lejere som i 2000 var generet af nabostøj. I procent.

	Højindkomst /ejere	Lavindkomst/ lejere	Pct. grundlag		Hele befolkningen
Køn:					
Mand	1,9	10,4	320	356	4,4
Kvinde	2,6	13,3	267	467	6,8
Alder:					
20-29 år	0,0	13,8	20	261	11,2
30-39 år	2,3	16,2	131	99	6,6
40-49 år	2,6	14,1	194	92	4,6
50-59 år	2,4	22,2	206	90	5,9
60-69 år	0,0	7,5	30	93	3,0
70-79 år	(-)	4,8	6	125	2,5
80-93 år	(-)	1,6	0	63	0,5
Familietype:					
Enlige u. børn	0,0	12,1	10	513	7,7
Enlige m. børn	(-)	10,7	3	75	8,1
Par/saml. u. børn	3,2	10,9	221	183	5,4
Par/saml. m. børn	1,4	17,3	353	52	4,2
Modersmål:					
Dansk	2,1	12,1	578	786	5,6
Ikke-dansk	(-)	10,8	9	37	9,0
Hovedbeskæftigelse:					
Lønmodtager	2,8	14,0	435	222	5,7
Selvstændig + Medhj. ægtefælle	0,0	(-)	110	8	3,6
Kontanthjælp	(-)	14,3	0	35	13,0
Dagpengemodtager	(-)	11,9	8	42	8,8
Førtidspensionist	(-)	21,1	7	109	12,3
Folkepensionist	(-)	4,2	7	214	2,3
Efterlønsmodtager	(-)	5,0	6	20	2,4
Hjemmearb.	(-)	(-)	5	7	12,8
Under uddannelse	(-)	13,0	7	161	9,1
Socialgruppe:					
I	0,0	(-)	133	8	3,2
II	2,6	20,5	151	39	5,3
III	2,9	11,1	102	54	3,8
IV	3,5	14,5	142	248	6,7
V	3,2	10,1	31	278	5,6
Total	2,2	12,0	676	823	5,6

7. Nervøsitet for vold og udsathed for vold i boligkvarteret

Nervøsitet for vold kan være et relativt subjektivt anliggende, der blandt andet afhænger af alder og f.eks. af omtalen af vold i medierne. Nervøsitet for vold behøver derfor ikke at være i overensstemmelse med den faktiske udsathed for vold. Vi har dog valgt at medtage dette parameter for tryghed i boligmiljøet, da vi også belyser den faktiske udsathed for vold i boligmiljøet.

Nervøsitet for vold er defineret ved, at der er tale om personer, der er noget nervøse eller meget nervøse for vold.

Tabel 5 viser, at 17,9 pct. af lavindkomst lejere er nervøse for vold sammenlignet med 4,8 pct. af højindkomst ejere og 8,4 pct. af befolkningen som helhed. Blandt lavindkomst lejere (og i befolkningen som helhed) er det især kvinder, enlige forsørgere, etniske minoriteter, kontanthjælpsmodtagere og førtidspensionister, der er nervøse for vold. Der er ingen entydighed i hvilke aldersgrupper, der er mest nervøse for vold, og lavindkomst lejere afviger fra befolkningen som helhed, idet det blandt lavindkomst lejere især er de 50-59-årige, som er nervøse for vold, mens det i befolkningen som helhed er de yngste og de ældste, som er mest nervøse for vold. Lavindkomst lejerne er dog generelt noget mere nervøse for vold i boligkvarteret end befolkningen som helhed.

Tabel 5: Andelen af højindkomst/ejere og lavindkomst/lejere som i 2000 var nervøse for vold i boligkvarteret. I procent.

	Højindkomst /ejere	Lavindkomst/ lejere	Pct. grundlag		Hele befolkningen
Køn:					
Mand	1,6	9,9	319	343	4,0
Kvinde	8,8	24,8	261	395	13,4
Alder:					
20-29 år	10,0	15,1	20	258	11,6
30-39 år	4,6	16,0	131	94	7,8
40-49 år	5,3	18,7	190	91	6,3
50-59 år	4,9	25,0	203	84	7,5
60-69 år	0,0	20,0	30	80	8,2
70-79 år	(-)	15,9	6	88	9,8
80-93 år	(-)	23,3	0	43	12,3
Familietype:					
Enlige u. børn	0,0	17,7	10	453	11,4
Enlige m. børn	(-)	27,1	3	70	16,4
Par/saml. u. børn	3,7	13,3	218	165	7,4
Par/saml. m. børn	5,7	22,0	349	50	6,7
Modersmål:					
Dansk	4,9	17,4	571	703	8,2
Ikke-dansk	(-)	28,6	9	35	15,6
Hovedbeskæftigelse:					
Lønmodtager	5,1	15,5	431	219	6,6
Selvstændig + Medhj. ægtefælle	4,6	(-)	108	8	4,7
Kontanthjælp	(-)	21,2	0	33	17,8
Dagpengemodtager	(-)	15,0	8	40	10,7
Førtidspensionist	(-)	29,9	7	97	20,6
Folkepensionist	(-)	17,6	7	153	10,9
Efterlønsmodtager	(-)	10,5	6	19	8,4
Hjemmearb.	(-)	(-)	4	6	12,5
Under uddannelse	(-)	14,5	7	159	10,8
Socialgruppe:					
I	3,8	(-)	133	8	4,6
II	4,0	10,3	150	39	6,4
III	4,0	19,6	101	51	5,5
IV	7,2	18,8	138	223	9,0
V	6,5	19,1	31	251	11,1
Total	4,8	17,9	580	738	8,4

Udsathed for vold i boligmiljøet er opgjort på den måde, at en person enten 1) er blevet udsat for vold, som har ført til synlige mærker eller skader på kroppen, 2) har været udsat for vold, som ikke har ført til synlige skader eller mærker på kroppen eller, 3) er blevet udsat for trusler om vold, som var så farlige eller så alvorlige, at vedkommende blev bange.

Tabel 6 viser, at 10,2 pct. af lavindkomst lejere var udsat for vold i boligmiljøet sammenlignet med 3,7 pct. af højindkomst ejere og 5,1 pct. i befolkningen som helhed. Blandt lavindkomst lejere er det især mænd, 20-29-årige, enlige og enlige forsørgere, kontanthjælpsmodtagere, dagpengemodtagere og studerende, der er udsat for vold. Det er de samme grupper i befolkningen som helhed, der især er udsat for vold, men forskellen mellem mænd og kvinder er markant større blandt lavindkomst lejere end i befolkningen som helhed. Det samme gælder for dagpengemodtagere.

Folkepensionisterne er den gruppe blandt lavindkomst lejere og i befolkningen som helhed, der udviser størst diskrepans mellem at være nervøse for vold og faktisk at være udsat for vold.

Generelt er lavindkomst lejerne, undtaget kontanthjælpsmodtagere, i højere grad udsat for vold i boligmiljøet end resten af befolkningen.

Tabel 6: Andelen af højindkomst/ejere og lavindkomst/lejere som i 2000 havde været udsat for vold eller alvorlige trusler om vold. I procent.

	Højindkomst /ejere	Lavindkomst/ lejere	Pct. grundlag		Hele befolkningen
Køn:					
Mand	3,1	14,6	320	356	5,8
Kvinde	4,5	6,9	267	466	4,4
Alder:					
20-29 år	0,0	18,0	20	261	11,2
30-39 år	3,8	11,1	131	99	6,1
40-49 år	5,2	9,8	194	92	4,6
50-59 år	3,4	7,8	206	90	3,7
60-69 år	0,0	7,5	30	93	3,2
70-79 år	(-)	1,6	6	124	1,1
80-93 år	(-)	1,6	0	63	2,4
Familietype:					
Enlige u. børn	0,0	11,1	10	512	8,3
Enlige m. børn	(-)	12,0	3	75	10,1
Par/saml. u. børn	4,1	8,2	221	183	3,6
Par/saml. m. børn	3,7	5,8	353	52	4,0
Modersmål:					
Dansk	3,5	10,3	578	785	5,0
Ikke-dansk	(-)	8,1	9	37	9,9
Hovedbeskæftigelse:					
Lønmodtager	3,7	12,2	435	222	4,9
Selvstændig + Medhj. ægtefælle	4,5	(-)	110	8	4,7
Kontanthjælp	(-)	14,3	0	35	17,0
Dagpengemodtager	(-)	16,7	8	42	7,5
Førtidspensionist	(-)	8,3	7	109	6,3
Folkepensionist	(-)	3,3	7	213	1,7
Efterlønsmodtager	(-)	0,0	6	20	1,5
Hjemmearb.	(-)	(-)	5	7	4,3
Under uddannelse	(-)	14,9	7	161	13,4
Socialgruppe:					
I	2,3	(-)	133	8	3,5
II	2,6	5,1	151	39	4,2
III	6,9	13,0	102	54	5,3
IV	4,9	11,7	142	248	5,2
V	3,2	9,4	31	277	5,0
Total	3,7	10,2	587	822	5,1

8. Forureningsgener i det ydre miljø

Gener, som skyldes forurening i det ydre miljø, er defineret ved, at man oplever at være udsat for enten drikkevandsforurening, luftforurening (fabriksrøg, bilernes udstødning) eller støjforurening (arbejdspladser, biler, tog mv.). Hvis man er udsat for blot én gene, defineres man som udsat for forureningsgener.

Tabel 7 viser, at 14,8 pct. af lavindkomst lejere var udsat for forureningsgener sammenlignet med 10,2 pct. af højindkomst ejere og 11,7 pct. i befolkningen som helhed. Blandt lavindkomst lejere er det især de 20-29-årige, dagpengemodtagere og studerende, som er udsat for forurening. Det tilsvarende billede ses i befolkningen som helhed. Men også blandt de 30-49-årige er en relativt stor del udsat for forurening. Det er dermed ikke et problem, som alene kan forbindes med begyndelsen af boligkarrieren, men må forstås som et forhold, som nogle mennesker mere permanent må leve med.

Tabel 7: Andelen af højindkomst/ejere og lavindkomst/lejere som lider under udendørs forurening. I procent.

	Højindkomst /ejere	Lavindkomst/ lejere	Pct. grundlag		Hele befolkningen
Køn:					
Mand	10,0	15,2	320	355	11,1
Kvinde	10,5	14,4	267	465	12,4
Alder:					
20-29 år	15,0	20,1	20	259	16,2
30-39 år	9,9	17,2	131	99	16,1
40-49 år	12,4	17,6	194	91	11,0
50-59 år	9,2	14,4	206	90	9,5
60-69 år	3,3	9,7	30	93	9,0
70-79 år	(-)	8,0	6	125	7,7
80-93 år	(-)	6,3	0	63	5,8
Familietype:					
Enlige u. børn	10,0	15,5	10	511	13,0
Enlige m. børn	(-)	12,0	3	75	12,2
Par/saml. u. børn	9,5	15,3	221	183	10,9
Par/saml. m. børn	10,8	9,8	353	51	11,6
Modersmål:					
Dansk	10,2	15,3	578	783	11,8
Ikke-dansk	(-)	2,7	9	37	9,2
Hovedbeskæftigelse:					
Lønmodtager	10,1	14,5	435	221	11,3
Selvstændig + Medhj. ægtefælle	9,1	(-)	110	8	11,5
Kontanthjælp	(-)	14,3	0	35	13,0
Dagpengemodtager	(-)	21,4	8	42	13,8
Førtidspensionist	(-)	17,4	7	109	13,5
Folkepensionist	(-)	7,5	7	214	7,3
Efterlønsmodtager	(-)	15,0	6	20	10,7
Hjemmearb.	(-)	(-)	5	6	19,6
Under uddannelse	(-)	21,9	7	160	24,7
Socialgruppe:					
I	10,5	(-)	133	8	14,8
II	9,9	20,5	151	39	12,1
III	11,8	13,0	102	54	10,6
IV	9,9	17,3	142	248	11,8
V	16,1	11,9	31	277	10,8
Total	10,2	14,8	587	820	11,7

Forureningsgener er det aspekt ved de her undersøgte boligforhold, som er mest lige fordelt mellem lavindkomst lejere og højindkomst ejere.

9. Konklusion

Der er markante forskelle i boligforhold og gener i forbindelse med boligen mellem højindkomst ejere og lavindkomst lejere. Blandt lavindkomst lejere er der mellem 3 gange (udsathed for vold) og 12 gange (mangel på moderne bekvemmeligheder) flere end blandt højindkomst ejere, som har mangler ved boligen eller er udsat for forskellige former for gener i forbindelse med boligen. I forhold til befolkningen som helhed har lavindkomst lejere mellem 2-3 gange flere, som har mangler ved boligen eller er udsat for forskellige former for gener i forbindelse med boligen. Kun i forhold til udsathed for forureningsgener er boligvilkårene nogenlunde ligeligt fordelt (se også Beck 1997). Der er således en klar sammenhæng mellem indkomst, ejerform på den ene side og mangler og gener ved boligen på den anden side. De unge, der er i begyndelsen af deres boligkarriere, og som for manges vedkommende har lave indkomster (især studerende), udgør en stor andel af dem, der bor i den ringeste del af boligmassen. Det er imidlertid ikke kun de unge, der har en ringe boligstandard eller mangler moderne bekvemmeligheder. Også i den midaldrende del af befolkningen optræder disse mangler. Det drejer sig især om personer på overførselsindkomst, men også om lønmodtagere med lave indkomster. Da indkomsten generelt set er afgørende for forskelle i boligstandard, vil grupper med langvarig eller permanent lave indkomster være særligt udsatte for at blive fastlåst i boliger med en ringe standard. Disse grupper er karakteriseret ved især at befinde sig i samspilsramte, sårbare sociale positioner (Andersen og Larsen 2006), og de er især at finde blandt enlige mødre, enlige mænd, personer med anden etnisk oprindelse end dansk, folke- og førtidspensionister, der er eller har været ufaglærte arbejdere og/eller er langvarigt arbejdsløse (Larsen 2005). Det er ikke overraskende, at indkomsten generelt er afgørende for boligstandard. Det er heller ikke overraskende, at det er personer på overførselsindkomst og lavtlønnede lønmodtagere, som er udsat for gener i og omkring i deres hjem, fordi de bor i den dårligere boligmasse. Dem med penge på lommen kan vælge ud fra deres primære boligpræferencer, mens dem med små økonomiske kår må tilpasse deres præferencer til, hvad der er muligt.

Litteratur

- Andersen, D. (1988): *Danskernes dagligdag 1987. Bind 1*. København: Socialforskningsinstituttet.
- Andersen, B. H. (red) (2003): *Udviklingen i befolkningens levekår over et kvart århundrede*. København: Socialforskningsinstituttet.
- Andersen, T. F. (1986): "Langtidsvirkninger af fattigdom". I E. J. Hansen (red.): *Vor tids fattigdom*. København: Hans Reitzels Forlag.
- Andersen, H. S. og Bonke, J. (1980): *Boligsektorens fordelingsmæssige virkninger. I: Boligmarkedet*. København: Lavindkomstkommissionens sekretariat og Statens Byggeforskningsinstitut.
- Andersen, J. og Larsen, J. E. (2006): "Det sociale og politiske medborgerskab – køn, etnicitet og marginalisering". I A. Borchorst og A-D. Christensen (red.): *Kønsrefleksioner – om magt og mangfoldighed*. Aalborg: Aalborg Universitetsforlag.
- Anker, J.; Christensen, I.; Rasmussen, M.; Romose, T. S. og Stax, T. B. (2003): *Indflyttere i almene boliger*. København: Socialforskningsinstituttet.
- Beck, U. (1997): *Risikosamfundet*. København: Hans Reitzels Forlag.
- Borgegård, L-E. og Abrahamsson, M. (1997): *Housing careers – some aspects on a conceptual framework*. Paper presented at International Conference: Housing in Transition, Piran, Slovenia, 3-6 September.
- Christensen, V. (1956): *Boligforhold og børnesygelighed. En undersøgelse af hospitalsindlæggelsen under forskellige boligforhold*. København: Munksgaard.
- Domanski, H.; Ostrowska, A.; Przybysz, D. og Romaniuk, A. (2006): *First European Quality of Life Survey: Social dimensions of housing*. Dublin: European Foundation for the Improvement of Living and Working Conditions.
- Hansen, E. J. (1986): *Danskernes levekår – 1986 sammenholdt med 1976*. København: Hans Reitzels Forlag.
- Hansen, E. J. m.fl. (1978): *Fordeling af levekårene*. København: Socialforskningsinstituttet.
- Larsen, J. E. (2005): *Fattigdom og social eksklusion. Tendenser i Danmark over et kvart århundrede*. København: Socialforskningsinstituttet.
- Platz, M. (2003): "Hvordan er vores boligforhold?". I B. H. Andersen (red): *Udviklingen i befolkningens levekår over et kvart århundrede*. København: Socialforskningsinstituttet.
- Wilkinson, D. (1999): *Poor housing and ill health: a summary of the research evidence*. Edinburgh: Scottish Office Central Research Unit.